[א]וחכמים מטהרין תנאי היא דתניא הימים האלו הכתובין במגילת תענית בין בזמן שבית המקדש קיים בין בזמן שאין בהמ"ק קיים אסורין דברי ר"מ רבי יוסי אומר בזמן שבהמ"ק קיים אסורין מפני ששמחה היא להם אין בית המקדש קיים מותרין מפני שאבל הוא להם והלכתא בטלו והלכתא לא בטלו קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא כאן [ב]בחנוכה ופורים כאן בשאר יומי: על אלול מפני ר"ה ועל תשרי מפני תקנת המועדות: כיון דנפקי להו אאלול אתשרי למה להו וכי תימא דלמא עברוה לאלול [א]והאמר רבי חיננא בר כהנא א"ר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר לא מצינו דלא איצטריך הא איצטריך מעברינן ליה הא מיקלקל ר"ה מוטב תיקלקל ראש השנה ולא יתקלקלו כולהו מועדות דיקא נמי דקתני על תשרי מפני תקנת המועדות ש"מ: ועל כסליו מפני חנוכה ועל אדר מפני הפורים: ואילו נתעברה השנה יוצאין אף על אדר שני מפני הפורים לא קתני מתניתין דלא כר' דתניא [ב]רבי אומר אם נתעברה השנה יוצאין אף על אדר השני מפני הפורים לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [ג]כל מצות הנוהגות בשני נוהגות בראשון ומר סבר כל מצות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון לא דכולי עלמא מצות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון והכא בעיבור שנה קמיפלגי דתניא [ד][ג]כמה עיבור שנה ל' יום רשב"ג אומר חדש מאי שנא ל' דידעי חדש נמי ידעי א"ר פפא [ה]מ"ד חדש רצה[א] חדש רצה שלשים[ב] העיד ר' יהושע בן לוי משום קהלא קדישא דירושלים[ג] על שני אדרים שמקדשין אותם ביום עיבוריהן למימרא דחסרין עבדינן מלאין לא עבדינן לאפוקי מדדרש רב נחמן בר חסדא[ד] העיד רבי סימאי משום חגי זכריה ומלאכי על שני אדרים שאם רצו לעשותן שניהן מלאין עושין שניהן חסרין עושין אחד מלא ואחד חסר עושין וכך היו נוהגין בגולה ומשום רבינו אמרו [ד]לעולם אחד מלא ואחד חסר עד שיוודע לך שהוקבע ר"ח בזמנו שלחו ליה למר עוקבא [ו]אדר הסמוך לניסן לעולם חסר מתיב רב נחמן [ז]על שני חדשים מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי אי אמרת בשלמא זמנין מלא זמנין חסר משום הכי מחללינן אלא

וחכמים מטהרין. דעיקרו כלי זכוכית הן ולא אזלי בתר המעמיד. ע"א כלי זכוכית טהורין שניקבו והטילו לתוכן אבר יהודה בן שמוע מטמאן טומאת כלי מתכות דאורייתא אם נגע בהן טומאה דהכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרים מטומאת כלי מתכות דאורייתא אלא משום טומאת כלי זכוכית דרבנן שאין כלי מתכות[ט] טמאין דאורייתא אלא המנויין בפרשה (במדבר לא) הזהב והכסף והנחשת והברזל וגו': תנאי היא. אי בטלה מגילת תענית: הא איצטריך. אי משום ירקא אי משום מתיא כדלקמן (דף כ.): והא קמקלקלא ר"ה. דנמצא שלא עשאוה בני הגולה כהלכה אם מעברין אלול: דיקא נמי. דלהכי חשו רבנן דלא ליקלקלו שאר מועדות והתירו שיהא ר"ה מקולקל לגולה: ואלו אם נתעברה השנה. לאחר שנכנס אדר הראשון והלכו השלוחים ישבו ב"ד ועיינו ועיברוה לעשות אדר השני אחר זה: נוהגות בראשון. ויצאו ידי חובתן בפורים שעשו בראשון: כמה עיבור השנה. ימי אדר הראשון שאותו עושין עיבור לשנה: חדש. קא סלקא דעתך כ"ט ימים: מאי שנא. למאן דאמר שלשים דאין צריך לחזור ולשלוח שלוחים על יום קידוש אדר השני: דידעי. בני הגולה שלעולם אדר הראשון מעובר וביום ל"א נתקדש: למאן דאמר חדש נמי. אין צריך להודיע דהא ידעי דלעולם חסר וביום שלשים נתקדש: רצו חדש רצו שלשים. לפיכך צריכין להודיע אם עשאוהו מלא או חסר: שמקדשין אותן ביום עיבוריהן. יום שלשים קרי יום עיבור שאותו עושין עיבור לחדש כשמעברין אותו שמקדשין יום שלשים של שניהם לר"ח הנכנס יום ל' לאדר הראשון הוא ר"ח לאדר השני ויום ל' של אדר השני הוא ר"ח ניסן: למימרא דחסירין עבדינן כו'. בניחותא: אחד מלא ואחד חסר. דוקא קאמר ראשון מלא ושני חסר: משום רבינו. רב: שהוקבע ר"ח בזמנו. עד שאמרו לך הבאים מארץ ישראל קדשו ב"ד ר"ח אדר השני ביום ל' לאדר הראשון ועשו את הראשון חסר: מחללין את השבת. עדים שראו את הלבנה בחידושה מחללין את השבת לצאת חוץ לתחום לבא לב"ד להעיד לפניהן לפי שהמועדין כולן תלויין בשני חדשים הללו [י]וקס"ד חילולא דשרא רחמנא משום דקביעת ירחא לפי ראיית הלבנה הוא אם מלא מלא אם חסר חסר: משום הכי מחללין. אם ראוהו ביום ל' שאם לא יבאו ויעידו שראוהו היום לא יקדשוהו ב"ד עד מחר ויעשו את החסר מלא:

אלא

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. משמע דבימי עזרא היה מעובר וסמך קצת לדבר דכתיב (נחמיה ז) ויגע החדש השביעי וגו' וכתיב (שם ח) ויביא עזרא הכהן את התורה וכתיב (שם) ביום אחד לחדש השביעי וכתיב (שם) ויקרא בו וכתיב ביה (שם) היום קדש וכתיב (שם) ביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוים אל עזרא הסופר ולהשכיל אל דברי התורה משמע שעשו שני ימים טובים של ר"ה וקרי ליה שני למילתיה וכתיב נמי (שם ט) ביום עשרים וארבעה לחדש נאספו כל ישראל בצום ובשקים וגו' משמע לפי שאז היה מוצאי סוכות נאספו ואי לאו דעברוהו ועשו סוכות בט"ו בו א"כ י"ד דירחא ות' דסוכות הרי כ"ב ויום כ"ג מוצאי סוכות ואין לומר דשבקוה לתעניתייהו משום מחרת י"ט ומשום כך המתינו עד כ"ד בו דמאז לא היו נוהגין בו ועוד שהרי דבר שבצבור היה אלא ש"מ דעברוה לאלול: ואל יתקלקלו כולהו מועדות. למאן דאמר לקמן (דף כ.) שמעברין משום ירקא ניחא דשייך אכולהו אבל למאן דאמר משום מתיא קשיא דליכא קלקול אלא מיוה"כ לחודיה ועוד כיון דידעי קביעות אלול אמאי תתקלקל ר"ה הא ידעי דתדחה מפני אד"ו ונראה דלאו משום אד"ו קאמר הא איצטריך מעברינן ליה אלא משום דזמנין דלא ראו עדים הלבנה ביום שלשים ואין מקדשין עד יום ל"א משום דמצוה לקדש ע"פ הראייה[ח] ופריך הא מקלקלא ר"ה שיעשו שני ימים מספק ומשני מוטב תתקלקל ר"ה ואל יתקלקלו כל המועדות יוה"כ וסוכות ושמיני עצרת אם יעשו ע"פ היום העדים ולא על פי הראייה: מתני' דלא כר'. וא"ת ולתנא דידן כיון דלא נפקי על אדר השני היאך ידעו שנתעברה השנה בשלמא אם עיברוה קודם אדר יכולין להודיעם ע"י שלוחי אדר אבל אם עברוה אחר כך היכי ידעי דהא מעברינן השנה כל אדר ולכל הפחות עד פורים[ט] וי"ל כיון דשלוחים יוצאין על ניסן ממילא ידעי כשיגיע ר"ח ואין שלוחין יוצאין א"כ השנה מעוברת: דמר סבר כל המצות הנוהגות בראשון נוהגות בשני ומר סבר אין נוהגות. וטעמייהו מפרש מקראי בפ"ק דמגילה (דף ו: ושם) וברוב ספרים הגירסא איפכא דמר סבר כל המצות הנוהגות בשני נוהגות בראשון ומר סבר אין נוהגות כו' ובפ"ק דמגילה (שם) כתיב[ז] כן בכל הספרים גבי פלוגתא דרבנן ורבי אלעזר ברבי יוסי ורשב"ג ויש ליישב שתי הגירסות: אדר הסמוך לניסן לעולם חסר. תימה א"כ אמאי יוצאין על ניסן מפני הפסח ומיהו לבסוף מסקינן תיובתא ואף על פי כן אנו נוהגין כן דשמא בימיהן שהיו מקדשים על פי הראייה מסקינן דזמנין מלא זמנין חסר אבל לדידן טוב למלאות הראשון דהוא חדש העיבור שניתוסף על השנה אף על גב דאמרינן[ט] דשנה מתעברת בסופה ובירושלמי דמגילה[י] איכא פלוגתא דקאמרינן התם עוקבא אסכה תרין איגרין בחדא כתיב ושפר באנפוי ובאנפי חברוי מוסיפין על שתא תלתין יומין ובחדא כתיב ושפר באנפי ובאנפי חברוי מוסיפין על שתא ירח יומין מאן דאמר תלתין יומין אדר הראשון תוספת מ"ד ירח יומין אדר השני תוספת ולבסוף דחו לה דקסבר רצו שלשים רצו ירח:

מאי

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פי"ב מהל' כלים הלכה יג:

קג ב [מיי' פ"ב מהל' מגילה וחנוכה הל' יג ופ"ג ה"ג] טוש"ע א"ח סי' תקעג סעיף א [רב אלפס כאן ובתענית פ"ב ובמגילה סוף פ"א]:

קד ג מיי' פ"ד מהלכות קידוש החדש הל' א:

קה ד מיי' שם פ"ח הלכה ה:

* * *

רבינו חננאל

ופרקינן תנאי היא דתניא הימים הכתובים במגלת תענית בין בזמן הבית בין אחר חרבן הבית אסורין בתענית דברי ר"מ דסבר לא בטלה מגלת תענית ר' יוסי אומר בזמן הבית אסורין בתענית שימי שמחה היא להן אחר חרבן מותרין בתענית. מפני שימי אבל הן. כלומר אחר חרבן הבית בטלה מגלת תענית והא ר' יהודה בן שמוע כר"מ רביה הוא דעבד. ואסיקנא והלכת' בטלו. ומותר להתענות בכל הימים הכתובים במגלת תענית זולתי חנוכה ופורים דלא בטלו ואסור להתענות בהן: על אלול מפני ר"ה כו'. ואקשינן וכיון דנפקו באלול ונקבעה ר"ה בתשרי עוד למה צריכין השלוחין לצאת דבר ידוע הוא די' בתשרי יוה"כ בט"ו בו סוכות. וכי תימא חיישינן דלמא עברוה לאלול והא קי"ל דמימות עזרא לא נתעבר אלול מראין הדברים דבימות עזרא עברוה לאלול במסורת שהיתה בידם. וכי עברן אלול עזרא חגי זכריה ומלאכי כי כולן בזמן אחד היו וכבר פירשנוהו במס' יו"ט. אם כן כי נתעבר אלול והמדינות הרחוקות מב"ד לא ידעו נתקלקלה ר"ה שעשו ר"ה ביום ל' של אלול כ"ט ימים וכיון שאלול נתעבר נמצא יום ל' לחדש אלול [הוא] והם קבעוהו תשרי ואמרינן מוטב תקלקל ר"ה ולא יתקלקלו המועדים כולן. ודייקינן הכי דר"ה ודאי נתקלקלה ולא חיישינן אלא לתקנת המועדות מדוקיא דמתניתין דקתני ועל תשרי מפני תקנת המועדות להודיע לכל ישראל שהרשות ביד ב"ד לעבר ואע"פ שלא היה לעולם: ועל כסליו לידע מתי נקבע לעשות בכ"ה חנוכה. ועל אדר לעשות ביום י"ד בו פורים ואוקימנא דלא כר' דאמר אם נתעברה שנה יוצאין אף על אדר השני מפני הפורים וכ"ע כל מצות הנוהגות בשני [אין] נוהגות בראשון ובעיבור שנה פליגי תנא דידן סבר לה כת"ק דברייתא דתניא עיבור שנה ל' יום ור' סבר לה כרשב"ג דאמר חדש ואוקימנא רצו חדש רצו ל' יום: העיד ריב"ל על ב' אדרין שמקדשין אותן ביום עבוריהן פי' מקדשין ר"ח אדר שני ביום ל' של אדר הראשון שהוא יום עבורו ויום ל' של אדר שני מקדשין אותו ר"ח ניסן למימרא דשני אדרין לעולם חסרין הן. ולאפוקי מדרב נחמן בר רב חסדא. דדרש העיד ר' סימאי משום חגי זכריה ומלאכי על ב' אדרין שאם רצו ב"ד לעשותן שניהן חסרין או שניהן מלאין או אחד מלא ואחד חסר עושין וכך היו נוהגין בגולה והיא פומבדיתא ואמרו משום רבינו לעולם אחד מלא ואחד חסר עד שיודע שהוקבע ר"ח בזמנו העדות שהעיד ר' סימאי משום חגי זכריה ומלאכי סוגיין דשמעתין סלקא. וגרסינן בבכורות פרק מעשר בהמה דקאי ר' עקיבא בשיטתייהו ואמר אדר הסמוך לניסן זמנין מלא וזמנין חסר ובן עזאי הוא דסבר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר וקי"ל כר"ע וכן הא דגרסינן הכא בהאי עניינא דשלחו ליה למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר עלתה בתיובתא מדתנן וכשהמקדש קיים יוצאין אף על כולן מפני תקנת קרבן מדכל החדשים כולן לאו משום דמצוה לקדש על הראיה ניסן ותשרי נמי לאו משום דמצוה לקדש על הראיה אלא משום תקנת המועדות אי אמרת בשלמא זמנין מלא וזמנין חסר משום הכי מחללינן אלא אי אמרת לעולם חסר [אמאי מחללינן] תיובתא

וגם

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ביצה ו. ע"ש כב: ע"ש לקמן לב. ע"ש, ב) [תוספ' פ"א], ג) [מגילה ו:], ד) סנהדרין יא. ערכין ט:, ה) [סנהדרין דף יא.], ו) [בכורות נח.], ז) לקמן דף כא:, ח) לקמן דף כ., ט) לעיל ז., י) [פ"א הל' ה].

* * *

ליקוטי רש"י

מימות עזרא ואילך וכו'. ואע"פ שתקנו לא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה הא דנקט מימות עזרא משום דבימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני ובראש השנה משתעי [ביצה ו.]. חדש. עשרים ותשעה ימים [סנהדרין יא.]. על שני חדשים מחללין את השבת. עדים שראו את החדש מן התורה מחללין על כולן אבל רבנן אסרו לפי שאין תיקון המועדות תלוי בהם ולא איכפת למלאן ולחסרן על פי עדים אך שני חדשים אלו העמידום על דין תורה שכל המועדות תלוין בהן [לקמן כא:].

[מכאן שייך לדף כ.]

תקנת קרבן. של ר"ח שיקריב בזמנו [לקמן כא:]. ארבעה ימים. קסברי לעולם כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר ואין מעברין ואין מחסרין שום חדש לצורך והויא לה שנה שנ"ד ימים נמצאת כל השנה שבועים שלמים חוץ מד' ימים והן הדוחין קביעות השנה מקביעות חברתה [לעיל ו:]. כשאתה קובע כל החדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר הוו ארבעה ימים בין תחלת שנה לתחלת שנה אחרת שמנין חדשי לבנה כסדרן שנ"ד ימים כולן שבועין חוץ מארבעה ימים [שבת פז:]. אם זה באחד בשבת יחול לשנה הבאה בחמישי בשבת דהיינו ארבעה ימים וזה הסדר לפי מולד לבנה הוא שבין מולד למולד עשרים ותשעה יום ומחצה לשני מולדות חמשים ותשעה נמצא כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר ואחרים סבירא להו דאין מעברין ואין מחסרין שום חודש לצורך אלא קובעים ראשי חדשים אחד מלא ואחד חסר לעולם נמצא בין פסח לפסח ד'

* * *

הגהות וציונים

א] כת"י רצו חדש רצו שלשים, וכ"ה ברש"י ובר"ח ובסנהדרין, וכ"ה ישר דקאי אבי"ד המקדשין את החודש (דק"ס): ב] בכת"י נוסף עוד ומ"ד שלשים שלשים אין חדש לא: ג] בכת"י קהלא קדישא שבדרום (ועי' חולין קלב ע"ב ויבמות מה ע"א): ד] [דדריש ר"נ בר חסדא כצ"ל] (גליון) ובכת"י בר רב חסדא: ה] עי' רש"ש: ו] מכאן עד סוף הדיבור ליתא בדפו"ר: ז] נדצ"ל כתוב:

אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן משום א דמצוה לקדש על[א] הראייה איכא דאמרי א"ר נחמן אף אנן נמי תנינא על שני חדשים מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי אי אמרת בשלמא לעולם חסר משום הכי מחללינן דמצוה לקדש על הראייה אלא אי אמרת זמנין מלא זמנין חסר אמאי מחללינן נעבריה האידנא ונקדשיה למחר אי דאקלע יום שלשים בשבת ה"נ הכא במאי עסקינן דאקלע יום שלשים ואחד בשבת דמצוה לקדש על הראייה מתיב רב כהנא א כשהמקדש קיים מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן מדכולהו לאו משום דמצוה לקדש על הראייה ניסן ותשרי נמי לאו משום דמצוה לקדש על הראייה אי אמרת בשלמא זמנין מלא וזמנין חסר משום הכי מחללינן אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן תיובתא כי אתא עולא אמר עברוה לאלול אמר עולא ידעי חברין בבלאי מאי טיבותא עבדינן בהדייהו מאי טיבותא עולא אמר משום ירקיא רבי אחא בר חנינא אמר משום מתיא מאי בינייהו איכא בינייהו יוה"כ שחל להיות אחר השבת מאן דאמר משום מתיא מעברינן ומאן דאמר משום ירקיא לאימת קא בעי להו לאורתא לאורתא טרח ומייתי ולמ"ד משום ירקיא לעבריה משום מתיא אלא איכא בינייהו יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מ"ד משום ירקיא מעברינן ומאן דאמר משום מתיא אפשר בעממי ולמ"ד משום מתיא לעבריה משום ירקיא אפשר בחמימי אי הכי מאי שנא לדידן אפילו לדידהו נמי לדידן חביל לן עלמא לדידהו לא חביל להו עלמא איני והתני רבה בר שמואל ב יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל א) החדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש אמר רבא[ב] לא קשיא כאן לעברו כאן לקדשו והכי קאמר יכול כשם שמעברין את השנה ואת החדש לצורך כך מקדשין את החדש לצורך תלמוד לומר החדש הזה לכם כזה ראה וקדש וכי הא דאמר רבי יהושע בן לוי ג מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו איני והא שלח ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי הוו יודעין שכל ימיו של רבי יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו אע"פ[ג] שלא ראוהו יאמרו ראינו[ד] אמר אביי לא קשיא הא בניסן ותשרי הא בשאר ירחי רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דתניא ד אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה רב דימי מנהרדעא מתני איפכא מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מ"ט

האי

אלא אי אמרת לעולם חסר. ואי נמי לא אתו עדים מקדשין ליה האידנא למה להן לחלל: **על הראיה.** על פי עדים דכתיב (שמות יב) החדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש: **איכא דאמרי כו'.** קא סלקא דעתיה חילול (א) משום מצוה לקדש על הראייה הוא:[ט] משום הכי מחללינן. שאם לא יחללו נמצא שיתקדש החדש בלא עדים: **אלא אי אמרת זמנין מלא וזמנין חסר.** מכדי בב"ד תליא כדאמרינן לקמן (דף כה.) אתם אפילו מוזדים: **אמאי מחללינן.** ליתקנו ב"ד שימתינו עד יום שלשים ואחד שלא לחלל עליו את השבת וילכו ויעידו למחר ויקדשו על פיהם: **נעבריה האידנא.** (ב) מיום ל' זה יעברו את אדר: **אי דאקלע יום שלשים בשבת.** וראו בו את הלבנה: **ה"נ.** דמעברינן ולא מחללינן: **הכא.** דקתני מחללין כגון דאקלע יום שלשים ואחד בשבת ולא נראה החדש אתמול אלא היום דאי נמי לא אזלי מקדשי ליה בית דין האידנא דאין לך חדש יותר על שלשים ומקדשי ליה שלא על פי עדים הלכך מחללין[ו] לקדש על הראייה: **מפני תקנת קרבן.** מוספי ר"ח שיקרבו בזמנן: **ניסן ותשרי נמי לאו משום דמצוה לקדש על הראייה.** הוי חילול שבת דידהו אלא שיהו המועדות בזמנן לפי תולדות הלבנה: **אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן.** בלאו דידהו נמי האידנא מקדשינן ליה: **ידעי חברין בבלאי.** כלומר נותנין לב להכיר טובה שעושין עמהם בני ארץ ישראל שעיברו את אלול: **משום ירקיא.** להפריד שבת ויום טוב זה מזה כדי שלא יכמושו ירקות הנאכלות כשהן חיין בשבת שאחר יו"ט או ביו"ט שאחר שבת: **משום מתיא.** להפריד שבת ויום הכפורים זה מזה שלא יסריח מת שימות באחד מהן שיהא ראשון ולא יקבר לא היום ולא למחר: **מאי בינייהו.** תרוייהו איתנהו: **יום הכפורים שחל להיות אחר שבת.** אם לא יעברוהו: **מ"ד משום מתיא מעברין.** ודחינן ליום הכפורים ליום שני בשבת: **אימת בעי לה.** לירקות: **לאורתא.** למוצאי יום הכפורים: **לאורתא טרח ומייתי.** ואין צריך ללקט ע"ש הלכך לא מעברינן: **אפשר בעממי.** דאמר מר (ביצה דף ו.) מת בי"ט ראשון יתעסקו בו עממין: **בחמימי.** שורים בחמין וחוזרות לקדמותן: **לדידן חביל לן עלמא.** אנו בני בבל חם לנו העולם ויש לנו הבל לפי שבבל עמוקה היא ואינה ארץ הרים וגבעות כא"י ואין שולט בה אויר ואין בני ארץ ישראל צריכין לעבר משום מתיא ומשום ירקיא אלא בשבילנו: **איני.** וכי מעברינן חודש לצורך: **כשם שמעברין את השנה לצורך.** מפני האביב והתקופה ופירות האילן כדאיתא בפרק קמא דסנהדרין (דף יא:): **כזה ראה וקדש.** כיון שתראה קדש בו ביום: **לעברו.** לעשות את החסר מלא לצורך מותר: **לקדשו.** ביום שלשים והלבנה לא נראית ואם ימתינו עד יום מחר יהא שבת ויוה"כ סמוכין אין מקדשין לצורך:[ט] וה"ק יכול כשם שמעברין לצורך כך מקדשין לצורך ת"ל כזה ראה וקדש. ראה תחלה ואח"כ קדש אבל כשאתה מעברו ראה וקדש הוא: **מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו.** ביום שלשים שיחרישו בשביל לעברו: **ואין מאיימין.** ביום שלשים על העדים שלא ראוהו ואנו צריכין לקדשו היום כדי להפריד שבת מיום הכפורים שיאמרו ראינו ויעידו שקר: **היה מלמדנו מאיימין כו'.** אם אנו צריכין לעשותו חסר: **בניסן ותשרי.** שהמועדות תלויין בהן מקדשין לצורך: **בשאר ירחי לא.** ואם תאמר מה צורך לנו בשאר חדשים לחסר ולעבר כגון אותה ששנינו במסכת ערכין (דף ח:) אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמונה והתם מפרשינן הטעם ואם עיברו שמונה וזה לא נראית ביום שלשים נמצא שאנו צריכין לאיים עליהן לומר ראינו בשביל לקדש: **הא דתני רבה.** שאין מעברין ולא מקדשין לצורך: **אחרים היא.** דאמרי לעולם כל החדשים אחד מלא ואחד חסר כסדר מולד הלבנה שמתחדשת לעולם בסוף כ"ט ימים ומחצה שהן חמשים ותשעה לשני חדשים: **ארבעה ימים.** אם נקבע עכשיו באחד בשבת יהא לשנה הבאה בחמישי בשבת שזה חשבון שנים עשר חדש אחד מלא ואחד חסר עולה לשנ"ד ימים והשלש מאות וחמשים כולם שבועים נמצא נדחה להלן ארבעה ימים: **ואם היתה שנה מעוברת ה'.** שמוסיפין עליה חדש חסר שדוחה להן[ז] מן שבועים שלימים יום אחד:

האי

מאי טיבותא (עבדינן). שמעברים אלול דמוטב שלא יעברו כדי שלא יהא תרי יומין מספק:

בין מלפניה בין מלאחריה. רבינו תם לא גרס מלפניה דאם חל ראש השנה וסוכות מלפניה תיפוק ליה משום מתיא דמקלע יום הכפורים באחד בשבת:

שלח ליה ר' יהודה נשיאה לרבי אמי. אין זה רבי יהודה נשיאה שהתיר השמן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו. ושם) שהיה בימי רב ושמואל דההוא בנו של ר"ג בן רבי יהודה הנשיא והאי דהכא תלמידו של ר' יוחנן דהוה כייף לרב ושמואל[ו]:

הא בניסן ובתשרי. פי' בקונטרס שהמועדות תלויין בהן מקדשין לצורך בשאר ירחי לא וי"מ איפכא:

ואם היתה שנה מעוברת חמשה. בערכין (דף ט:) פריך והא איכא יומא[ח] דתלתין שנין משום דכל שנה עודפת ארבעה ימים שמונה שעות תתע"ו חלקים ואותן חלקים מצטרפין ליום שלם לסוף שלשים שנה ומשני משום דליתיה בכל שנה לא קחשיב:

צריך

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לקמן כה:, ב) [תוס' ערכין פ"א] לעיל ו: שבת פז: סוכה נד: ערכין ט:, ג) [עיין של"ה דף תטז ד"ה קהלא] ועיין תוס' הרא"ש.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איכא דאמרי כו' קס"ד חילול שבת משום מצוה: (ב) ד"ה נעבריה האידנא ביום שלשים זה:

תורה אור השלם

א) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: [שמות יב, ב]

הגהות וציונים

א] כת"י על **פי** הראיה, (וכן בכל הסוגיא): ב] [הלח"מ פ"ג דין ט"ו לקה"ח העתיק **אמר רב** כו'] (גליון) ובהגהות חת"ס הגיה **רבה** (עי' טורי אבן), וכן הגיה במראה אש, וכן הוא בר"ח ובריטב"א: ג] כת"י **שאע"פ**, וכ"ה בר"ח: ד] כת"י **ראינוהו**, ועי' ר"ח (ועיין לחם משנה בגירסת הרמב"ם ובשיטת רש"י): ה] דיבור זה ליתא בדפו"ר: ו] בדפו"י נוסף **כדי:** ז] בדפו"ר **להלן:** ח] צ"ל **דשעי ויומא** דתלתין (גליון) ועיין מהרש"א ורש"ש, ובארות המים מגיה יומא **דתלתא** ודתלתין שנין (עיי"ש):

ליקוטי רש"י

[ההתחלה בדף יט:]

ימים ששה מלאים וששה חסרים שלש מאות וחמשים וארבעה ימים הן שלש מאות וחמשים ימים חמשים שבועות נמצאו ד' יתירים בין קביעת שנה זו לקביעת שנה הבאה [סוכה נד:]. אם אירע ר"ה ביום ראשון יבא לשנה הבאה ליום חמישי דהיינו כולהו כסדרן [ערכין ט:]. **ואם היתה שנה מעוברת חמישה.** קסבר חדש עיבור לעולם חסר ואינו דוחה את המועדות אלא יום אחד שהוא יתר על ד' שבועות [לעיל ו:]. דקסבר חדש העיבור לעולם חסר עשרים ושמונה ימים שלו ארבעה שבועות נמצא יום אחד יתר תנהו על ארבעה ימים שבשנה פשוטה הרי חמשה [סוכה שם]. דקסבר שני האדרים עבדינן חסרים ופשט דמוי יום אחד [שבת שם].

עין משפט נר מצוה

קן א מיי' פ"א מהל' קידוש החדש הל' א:

קז ב ג מיי' פ"ג (ופ"ה) מהל' קידוש החדש הלכה טו טז יז יח:

רבינו חננאל

וגם לעדות רבי יהושע בן לוי דאמר לעולם ב' אדרין חסרין הא מתני' תיובתא עליה ולא עמדה אלא עדות ר' סימאי משום חגי זכריה ומלאכי: **כי אתא עולא אמר עברוה לאלול.** כלומר אצטריך כפי המסורת שהיתה ביד ב"ד ועברוה לאלול. מפני שקראו סוד העבור מפני שב"ד לא היו מגלין אותו אלא למזומנים לעיין בדבר זה והיה אותה שנה יום ל' לאלול יום הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה. וכיון שראה עולא כי עברו ב"ד לאלול נדמה לו שב"ד מעברין על צורך השעה שלא יבא ר"ה בע"ש ולא באחד בשבת. שלא לחבר ב' קדושות כאחד מפני כבוד מתים. או כגון שמחת י"ט בתענוג ירקות וכיוצא בהן. וחלילה לעבר אלא על המסורת שמסורה בידם ממשה רבינו. אבל משלא נתגלו העקרים. מדומים כי על כל צורך מעברין. ועל זה אמר עולא אין שם צורך לדבר אלא משום ירקיא. ורבי אחא אמר משום מיתיא: **פי' מ"ד משום מיתיא** דהיכא דאקלע כ"ט באלול בשבת חל ר"ה להיות באחד בשבת ואם חל כ"ט באלול יום חמישי מקלע ר"ה בע"ש. ולא יתכן ב' קדושות כאחת. עולא אמר מעברין לאלול חשב בדעתו משום מיתיא דלא אסרחון. כלומר אם ישאר המת ב' ימים יסריח. א) וכן יוה"כ שחל להיות באחד בשבת או בע"ש כיוצא בו. **אבל משום ירקיא לא מעברינן אפשר בחמימי.** פי' אע"ג דחיימין ירקיא אפשר למיכל מיניהון. וי"א למישלקינהו ולבשולינהו ולמשבקינהו בחמימי דאכיל להן במוצאי יוה"כ ומ"ד משום ירקיא אמר מיתיא אפשר לקברן עממי והן נכרים. ודברים הללו שאמר עולא ור' אחא איכא למימר שעשו אותן ב"ד סעד למסורת שבידם שבהן מעברין כענין שעיקר עיבור השנה באביב. ותנינן (בסנהדרין יא) אין מעברין השנה לא מפני גדיין ולא מפני טלאין ולא מפני גוזלות שלא יפריחו. אבל עושין אותו סעד לשנה. והמסמך של עיבור [הוא] עיבור האביב. כדגרסינן [התם] דזמן אביבא לא מטא: **ואקשינן עליהן אם נראה החודש בזמנו.** והוא ליל ל' מעברין ליה לאלול משום צורך שנתראה לב"ד לעבר. והתני רבה בר שמואל יכול כשם שמעברין את השנה לצורך מפני האביב כך מעברין את החודש ת"ל החודש הזה לכם. כזה ראה וקדש ופריק רבה אין מקדשין לצורך אבל מעברין החדש לצורך ותריץ להא דרבה בר שמואל הכי יכול כשם שמעברין את השנה על האביב ואת החדש לצורך השעה כך מחסרין ומקדשין את החדש לצורך ת"ל החודש הזה לכם כזה ראה וקדש. **וכי הא דאריב"ל מאיימין עלייהו** כדי לחזור בהן ולא יתקיימו דבריהן ויעברוהו אי אצטריך לב"ד. ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו והוא ליל ל' כלומר אין מאיימין אותן לומר להן הזהרו והעידו כי ההוא שנראה לכם כעין כוביתא הלבנה היתה ומקדשין אותו יום שלשים אם הוצרכו ב"ד לחסורי אלא לא טרחינן עלייהו כדי לקדשו בעת שלא נראה בזמנו כלומר מעברין ולא מחסרין. **ואקשינן לרבה איני והא שלח ליה ר' יהודה נשיאה לר' אמי** הוו יודעין שכל שנותיו של ר' יוחנן היה מלמדינו מאיימין על העדים על חדש שלא נראה בזמנו לקדשו שאע"פ שלא ראו בעליל אלא כעין כוביתא יעידו כי ראינו. ופריק אביי ואמר הכי הא דריב"ל קיימא בכל החדשים זולתי ניסן ותשרי. ור' יוחנן קיימא בניסן ותשרי זולתי שאר ירחי ונתברר לנו דברי אביי כי כך הם כאשר פירשנו מתלמוד א"י דשקלי וטרי בהאי מלתא. בתחלת פרק ראוהו ב"ד וכל ישראל ואסקוה הכי ולא פליג מה דמר ר' זעירא בשם ריב"ל אין מעמעמין על שלא נראה לקדשו בשאר ירחי. ומה דמר רבא מעמעמין על שלא נראה לקדשו ואין מעמעמין על שנראה לעברו על ניסן ועל תשרי. **רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא** דלית ליה עבור בחדשין כלל. דתניא אין בין ר"ה לר"ה ואין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד. ואם היתה שנה מעוברת חמשה. פי' אין בשנה לעולם אלא אחד מלא ואחד חסר והן שנ"ד ימים. יוצאין [נ' שביעיות] ישארו ד' ימים. ואם היא מעוברת חדש העבור כ"ט ימים הוא כ"ח ימים יוצאין [ד' שביעיות] נשאר יום הרי ה' ימים. **רב דימי מתני אפכא מאיימין על העדים** על חדש שלא נראה בזמנו לקדשו דאמרינן ההיא כוביתא שראיתם לבנה היתה דלא מתחזי כשיקרא. **ואין מאיימין על העדים** על חדש שנראה בזמנו לעברו כי מאחר שאמר ראיתי יחזור ויאמר לא

ראיתי

חשק שלמה על ר"ח א) מדברי רבינו ז"ל אלו נראה דגי' אחרת היה לו בגמ' דלמ"ד משום ירקיא לא חייש משום מיתיא כלל משום דאפשר בעממי אבל ל"ע דהא ביוה"כ א"א בעממי.